

# **Reflectarea teologiei părintelui Stăniloae în gândirea teologică, misionară și ecumenică a părintelui Ion Bria**

**Drd. Răzvan Emanuel FIBIȘAN**

**Abstract:** *This study examines the indestructible relationship between two great Romanian theologians which have become points of reference in Romanian theology and universal theology. In this regard, the study shows that Romanian theology, thanks to these theologians, didn't remained captive in the ideologies of the time, foreign to the genuine spirit of Christian spirituality, but it was fruitful, being also propagated throughout the world. Also, it shows, on one side, the influence of Father Stăniloae on theological thought and ecumenical and missionary activity of Fr Ion Bria and on the other hand, Father Bria's contribution to the recovery and the continuation of his theological method.*

**Keywords:** *neo-patristic synthesis, mission, theological method, ecumenical vision*

## **1. Cadrul întâlnirii cu Părintele Stăniloae**

Tânărul Ion Bria se întâlnește pentru prima dată cu Părintele Stăniloae în anul 1950, când se înscrie la Facultatea de Teologie din București. Spre sfârșitul aceluiași an, prin sora sa Zenobia, care fusese aleasă la un curs de pictură bisericească, la Mănăstirea Antim, îl cunoaște pe renumitul pictor George Rusu, care era nepotul Patriarhului Miron Cristea, dar și prieten foarte bun cu Pr. Stăniloae. Prin acesta, tânărul Bria este invitat, în diverse ocazii, în familia marelui teolog român. Auzind, adeseori, de personalitatea Pr. Stăniloae, dar fiind însetat și de dorința de a-i asculta meditațiile teologice, mergea pe la bisericile din București, la care Stăniloae predica<sup>173</sup>. La sfârșitul anului patru, în iunie 1954, după ce ținuse un cuvânt de mulțumire și recunoștință Pr. Stăniloae, acesta îl îmbrățișează, sărutându-l. Acest moment îi marchează întreaga existență, fiind omniprezent în viața sa. Iată ce spunea Pr. Bria, în acest sens: „Priza lui fizică asupra mea a început în acel moment. Am <inspirat> în această îmbrățișare o aromă inedită care nu m-a părăsit

---

<sup>173</sup> Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Al doilea Botez. Itinerarele unei credințe și teologii de deschidere (Autobiografie)*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2005, pp. 58, 62, 74.

niciodată. L-am visat în anul 1958 în aceeași scenă de îmbrățișare, am inspirat același suflu parfumat emanând din trupul său alb ca porumbelul, murmurând: <Împacă-te cu Hristos!>”<sup>174</sup>.

În 1954, după finalizarea cursurilor Institutului Teologic din București, ducându-se pentru ridicarea diplomei de licență, îl întâlnește pe Pr. Ioan Coman care îl îndeamnă să se înscrie la cursurile de magisteriu. Entuziasmat, îl caută pe Pr. Prof. Stăniloae și-i împărtășește bucuria, iar acesta îl îndemnă să se înscrie la secția Teologie Sistematică, pe care el o conducea. Fiind declarat admis, teologul Bria a avut privilegiul să-l însoțească pe Pr. Stăniloae în toate împrejurările: la cursuri, seminarii, conferințe pentru doctoranzi, pentru preoți, acompaniindu-l în toată activitatea sa didactică și reprezentativă. De asemenea, Bria, fiind asistentul Pr. Stăniloae, făcea, adeseori, seminarile la Dogmatică, inclusiv oferea sfaturi la elaborarea tezelor de licență, care urmau a fi avizate de Stăniloae. Totodată, a făcut un rezumat al cursului de Dogmatică pentru uzul studenților și a supravegheat și corectat dactilografierea și tipărirea studiilor sale în redacție și în revistele Patriarhiei Române. Aceste beneficii i-au acordat oportunitatea de a analiza mai amănunțit vasta gândire a marelui teolog român.

Un alt moment care l-a apropiat pe teologul Bria de Pr. Stăniloae a fost acela când, după mai multe nereușite în ocuparea unui post de preot într-o parohie urbană, deși avea posibilitatea să aleagă o parohie urbană sau un post de cadru didactic la seminarul teologic, întrucât era la doctorat, îl întâlnește pe pâr. Stăniloae care îl determină să intre în învățământ. În acel timp, ocuparea unui post de profesor avea multe piedici, ceea ce îl determină pe Pr. Stăniloae să meargă împreună cu Bria la Cancelaria Sfântului Sinod, de la mănăstirea Antim pentru a vorbi cu Pr. Dumitru Soare, care avea pe atunci răspunderea profesorilor. Astfel, cei doi reușesc, printr-o intervenție telefonică cu Preasfințitul Antim Anghelescu, Episcopul Buzăului, să-i medieze lui Bria accesul la Seminarul Teologic din Buzău. Nu în ultimul rând, Stăniloae îi dă tânărului doctorand și o scrisoare de recomandare în vederea ocupării unui post de profesor<sup>175</sup>.

Fiind adeseori în proximitatea povătuitorului său, Bria a avut deosebita șansă să interacționeze și să introspecteze trăirile profunde și diverse ale acestuia, atât cele de „extaz”, când vorbea de la catedră sau de pe amvon, cât și acele trăiri din timpul asupririi. De asemenea, sumedenia conversațiilor sale peripatetice avute cu Pr. Stăniloae,

---

<sup>174</sup> *Ibidem*, pp. 57-59.

<sup>175</sup> *Ibidem*, pp. 76-78.

analizarea și aprofundarea marilor sale teme teologice, prezența la prelegerile sale propuse la doctorat și la toate lucrările doctoranzilor, au fost oportune pentru Bria, întrucât au fecundat în mod creator gândirea sa teologică, misionară și ecumenică.

Nu în ultimul rând, trebuie amintit faptul că Părintele Bria, asemenea unui ucenic fidel, își urmează povățuitorul și în inefabilele taine ale veșniciei, fiind înmormântat în proximitatea sfetnicului său, în cimitirul Mănăstirii Cernica, ca, alături de acesta, să fie într-o neîntreruptă epectază comunională cu Hristos, Cel propovăduit de ei la toată lumea.

## **2. Valorificarea gândirii teologice a Părintelui Stăniloae prin activitatea Părintelui Ion Bria**

Conștient fiind de originalitatea teologiei marelui teolog român, Părintele Bria vorbește ori de câte ori are prilejul despre comoara Ortodoxiei românești, reprezentată de Pr. Stăniloae<sup>176</sup>, atribuindu-i acestuia scoaterea Teologiei Ortodoxe române din orbita sistemelor și a vocabularului scolastic, precum și dezbrăcarea ei de forma învechită și de didacticismul în care se cantonase<sup>177</sup>. De asemenea, mărturisește că Stăniloae, știind că teologhisirea teleghidată care vrea să justifice ideologia dominantă, devine ea însăși ideologie, a creat o teologie autentică, mărturisitoare cu reverberații puternice, care a scos pe mulți teologi dintr-o atitudine defetistă, de compromis<sup>178</sup>. În opinia lui Bria, Părintele Stăniloae, prin retractarea conformismului politic și a servituții, a salvat teologia română înecată în retorica unui naționalism despot, repunând în circulație concepțiile originale ale Ortodoxiei: îndumnezeirea - ca eternizare a umanului în Dumnezeu, omul - ca inel de legătură a lumii cu Dumnezeu, lumea - ca arenă a sfințeniei, transfigurarea materiei, etc. Totodată, ca teolog creator, extinde reflexia

---

<sup>176</sup> Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Omagiu Părintelui Profesor Dumitru Stăniloae la aniversarea a 75 de ani de viață*, în *Ortodoxia*, XXX (1978), nr. 4, pp. 638-647; *Homage au Père Dumitru Stăniloae a l'occasion de son soixante-quinzième anniversaire* în *Contacts*, XXXI (1979), nr. 105, p. 64-74; Ion Bria, *La moartea Părintelui Stăniloae*, în *Vestitorul Ortodoxiei*, 15 octombrie 1993.

<sup>177</sup> Pr. Prof. Ion Bria, *Reflecții și considerații asupra activității Facultății și Institutului de Teologie din București la aniversarea centenarului său*, în *Studii Teologice*, XXXIV (1982), nr. 1-2, p. 16.

<sup>178</sup> Pr. Prof. Ion Bria, *Spațiul nemuririi sau eternizarea umanului în Dumnezeu în viziunea teologică și spirituală a Părintelui Stăniloae*, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei/Trinitas, Iași, 1994, p. 27.

personală până la frontiera extremă, acolo unde intervine Duhul Sfânt pentru a o transforma în extaz al infinitului<sup>179</sup>.

Analizând contribuția teologică a Părintelui Stăniloae și constatând valoarea sa inestimabilă pentru Ortodoxie, Părintele Profesor Ion Bria, prin întreaga sa activitate, o valorifică și o continuă atât pe plan local, cât și pe plan ecumenic. De fiecare dată când vorbește despre teologia românească sau despre istoria și cultura Bisericii Ortodoxe Române, nu există să nu amintească atât de aportul dogmatic al Pr. Stăniloae, datorită teologiei sale dogmatice<sup>180</sup>, cât și de aportul duhovnicesc excepțional, prin revelarea spiritualității filocalice<sup>181</sup>.

Colaborarea cu Pr. Stăniloae s-a menținut și când Părintele Profesor Ion Bria a fost angajat la Consiliul Ecumenic al Bisericilor din Geneva în 1973. Fiind în cadrul Comisiei Misiune și Evanghelizeare, Părintele Bria a înființat un program numit „Studii și relații cu ortodocșii”, prin care dorea ca împreună cu alți teologi ortodocși din întreaga lume să fie realizate o serie de studii de teologie și practică misionară ortodoxă care să fie, apoi, comunicate pe plan panortodox și ecumenic. Astfel, în 1974, știind că Adunarea Generală a CEB de la Nairobi (1975) avea ca temă misionară „Confessing Christ Today”, a dorit să se realizeze un document numit „Orthodox Contribution to Nairobi”. Pentru realizarea acestui document, a convocat Consultația Ortodoxă de la Mănăstirea Cernica<sup>182</sup>, unde, printre mai mulți teologi

---

<sup>179</sup> Pr. Prof. Ion Bria, *La moartea Părintelui Stăniloae*, în *Candela* (Suedia), XX, nr. 4, 1993, p. 7. Metoda teologică a Părintelui Stăniloae este dezbătută de Părintele Bria în lucrarea sa intitulată: *Ortodoxia în Europa. Locul spiritualității române*, Editura Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, Trinitas, Iași, 1995, pp. 99-103.

<sup>180</sup> Monseigneur Daniel Ciobotea et Prof. Ion Bria, *Regards sur l'Orthodoxie*, Conseil Oecumenique des Eglises, Genève, 1993, p. 65. A se vedea și capitolul *La théologie orthodoxe roumaine actuel* din volumul *De la Théologie Orthodoxe Roumaine des origins à nos jours*, Editions de l'Institut Biblique et de Mission orthodoxe, Bucharest, 1974, p. 500-526.

<sup>181</sup> În acest sens, Pr. Bria spune că traducerea Filocaliei semnifică că „Biserica acordă o mare prioritate vieții duhovnicești autentice”, iar „comentariile și notele care însoțesc traducerea reprezintă o adevărată reflecție teologică”, în Ion Bria, *L'Eglise Orthodoxe de Roumanie. Regards sur son histoire, sa culture et sa mission*, Genève, 1986, pp. 36, 38. Părintele Bria spune că prin traducerea *Filocaliei*, Părintele Stăniloae a putut arăta că fără teologia mistică, Ortodoxia devine un creștinism surogat, iar fără *Filocalie*, creștinismul răsăritean ar fi doar o colecție de canoane și rituri bizantine, în „Homage au Père Dumitru Stăniloae a l'occasion de son soixante-quinzième anniversaire”, *Contacts*, XXXI (1979), nr. 105, p. 64.

<sup>182</sup> Vezi Dumitru Popescu și Dumitru Radu, „Consultația Ortodoxă de la Mănăstirea Cernica (4-8 iunie 1974)”, în *Biserica Ortodoxă Română* XCII (1974), nr. 5-6, pp. 609-623.

renumiți în întreaga lume, precum Anastasios Yannulatos, Emilianos Timiadis, Boris Bobrinskoy, Zizioulas, a fost și Pr. Dumitru Stăniloae. Acesta a ținut o conferință remarcabilă despre „Centralitatea lui Hristos în teologie, în spiritualitate și în misiunea ortodoxă” care a devenit un text de referință pentru teologia și misiunea ortodoxă în general<sup>183</sup>.

Părintele Bria, apreciind contribuția Părintelui Stăniloae atât la teologia românească, cât și la teologia ortodoxă universală, a încercat ca în volumele editate de el, un loc de cinste să-i fie rezervat Părintelui Stăniloae. Astfel, pentru Conferința Misionară de la Melbourne din 1980<sup>184</sup>, Pr. Bria a cerut delegaților ortodocși, deci și Părintelui Stăniloae, să realizeze un profil misionar al Bisericii lor, de la început și până la momentul respectiv. Din redactarea acestor materiale a editat un volum<sup>185</sup>, în care, printre alți mari teologi (Mitropolitul Chrysostomos Konstantinidis, Episcopul Anastasios Yannoulatos, Panayotis Nellas, Patriarhul Ignatie al IV-lea, Mitropolitul Antonie de Leningrad și Novgorod, Thomas Hopko, Olivier Clément, etc.), un articol îi aparține Părintelui Stăniloae<sup>186</sup>.

Tot așa se întâmplă și în 1983, când Părintele Bria, știind că Philip Potter dorea ca tema Adunării Generale a CEB de la Vancouver (Canada) din 1983 să fie introdusă de un teolog ortodox, a insistat să fie invitat Părintele Dumitru Stăniloae, ca să țină meditații referitoare la tema adunării: *Iisus Hristos, viața lumii*<sup>187</sup>. Și de această dată opinia Părintelui Stăniloae a adus o contribuție esențială la tema acestei Adunări Generale,

---

<sup>183</sup> Pr. Dumitru Stăniloae, *La centralité du Christ dans la théologie, dans la spiritualité et dans la mission orthodoxe* în *Contacts*, XXVII (1975), nr. 92, pp. 447-457. Importanța teologiei părintelui Stăniloae nefiind trecută cu vederea nici de către Congresul de teologie ortodoxă de la Atena din 1976. La acest Congres, referatul Părintelui Stăniloae *La dynamique du monde dans l'Eglise* a fost singurul care a produs un real interes, provocând dezbateri interesante, A se vedea *Procès-Verbaux du deuxième Congrès de théologie orthodoxe à Athènes, 19-29 Août, 1976*, publiés par les soins du professeur Savas Chr. Agouridès, Athènes, 1978, pp. 346-360.

<sup>184</sup> Conferința de la Melbourne a adunat aproximativ 600 de participanți din 83 de țări. Despre temele dezbătute și despre contribuția ortodoxă adusă la această conferință de către grupul de reflecție ortodox întâlnit la Institutul Ortodox Saint Serge din Paris în 25-28 septembrie 1978, a se vedea: „Your Kindom Come”, în *International Review of Mission*, LXVIII (1979), nr. 270, pp. 139-147.

<sup>185</sup> *Martyria/Mission. The Witness of the Orthodox Churches Today*, edited by Ion Bria, WCC, Geneva, 1980.

<sup>186</sup> Pr. Dumitru Stăniloae, *Witness through Holiness of Life*, în *Martyria/Mission. The Witness of the Orthodox Churches Today*, edited by Ion Bria, WCC, Geneva, 1980, pp. 45-51.

<sup>187</sup> Ion Bria, *A great Romanian Theologian: Father Dumitru Stăniloae has passed away*, în *Candela* (Suedia), XX, nr. 4, 1993, p. 6; Pr. Prof. Ion Bria, *Al doile botez...*, p. 166.

fiind capturată în publicarea unui volum intitulat *The Feast of Life*, editat de Canon John Poulton, titlu inspirat, de altfel, de lucrarea Pr. Stăniloae<sup>188</sup>.

Părintele Profesor Ion Bria în orice loc era încerca să valorifice și să transmită mai departe teologia creatoare a mentorului său, Părintele Dumitru Stăniloae. Și atunci când a venit la Sibiu în 1995 ca și cadru asociat, Pr. Bria vroia, pe lângă introducerea unui curs de Teologie Dogmatică și Ecumenică - care să fie o imagine coerentă a doctrinei creștine; care să pună teologia simbolică într-o perspectivă ecumenică; care să fie un stimul pentru generația tânără în cercetarea teologică academică și critică<sup>189</sup> - să recapituleze opera și metoda Părintelui Stăniloae, întrucât tipologia teologiei sale era ignorată, chiar inexistentă și să facă din ele un capitol din istoria teologiei române și universale<sup>190</sup>. Referitor la aceasta, iată ce spunea: „descrierea cronologică a operei sale, amplexarea viziunii teologice, semnificația și influența tezelor originale, toate acestea trebuie să fie de acum înainte studiate în mod sistematic. (...) Va trebui să răspundem fără întârziere la întrebarea: în ce constă excelența teologiei lui? Căci acest gen de teologi-mistagogi este unic”<sup>191</sup>.

Părintele Ion Bria consideră că apariția tezilor de doctorat referitoare la opera Pr. Stăniloae reprezintă punctul în care teologia românească începe să se redreseze, după un deceniu de paranoia anti-ecumenică, în care teologia a fost sub mirajul traducerilor din Ortodoxia occidentală și greacă. Cunoscând relevanța operei lui Stăniloae, Bria consideră că atât Facultățile de Teologie, cât și noua generație de teologi au obligația să continue, în mai multe direcții, decrisparea teologiei române începută de Stăniloae: eliberarea ei din paternalismul Ortodoxiei emanate de teologi slavofili și grecofili, care au avut ca punct de referință o Biserică Ortodoxă de tip imperial; recuperarea universalității Ortodoxiei române (pusă sub obroc din cauza supraestimării clivajelor confesionale); intervenția ei activă în restaurarea morală și spirituală, economică și politică a societății române<sup>192</sup>.

---

<sup>188</sup> Fr. Prof. Ion Bria, *Preface* la Dumitru Stăniloae, *The Experience of God. Orthodox Dogmatic Theology*, vol. 2: *The World: Creation and Deification*, translated and edited by Ioan Ioniță and Robert Barringer, Holy Cross Orthodox Press, 2000, VIII.

<sup>189</sup> Pr. Prof. Dr. Ion Bria, Cuvânt înainte, la *Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică*, Editura România creștină, București, 1999, p. 9.

<sup>190</sup> Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Al doile botez...*, p. 213.

<sup>191</sup> Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Ortodoxia în Europa. Locul spiritualității române*, p. 100.

<sup>192</sup> Pr. Prof. Ion Bria, *Prefață*, la Nicolae Moșoiu, *Taina prezenței lui Dumnezeu în viața umană. Viziunea creatoare a Părintelui Prpfesor Dumitru Stăniloae*, Editura

Părintele Bria este inundat de bucurie că, spre sfârșitul sec. XX, se începe regenerarea, valorificarea și receptarea teologiei române, mai ales a teologiei dinamice, creatoare a Părintelui Stăniloae prin simpozioane și lucrări de doctorat. Dar, cu toate acestea, pentru o mai mare valorificare a acestuia propune ca asemenea personalitate să aibă un loc de dezbateri și reflecție care să-i poarte numele și să fecundeze generații de-a rândul<sup>193</sup>, aceasta fiind și marea dorință a lui Stăniloae: „Mă bucur că se scrie despre teologia mea, dar mă voi bucura și mai mult pentru reflexiunile altora care vor spori această teologie, căci doresc să văd că gândurile mele fecundează gândirea altora, ducând mai departe teologia noastră, care ar fi necesar să răspundă trebuințelor omenirii contemporane și de mâine”<sup>194</sup>.

### 3. Receptarea și continuarea teologiei Părintelui Stăniloae

Influențat de metoda teologică a Părintelui Stăniloae, dar și sub coordonarea acestuia, tânărul Bria, încă din 1956, pe când se afla la doctorat, abordează, din perspectiva Sfinților Părinți, teme majore, precum: *Simțirea tainică a prezenței harului după Sf. Simeon Noul Teolog*, în 1956; *Cunoașterea lui Dumnezeu după Sf. Maxim Mărturisitorul*, în 1957; *Epistemologia lui Maxim Mărturisitorul*, în 1961<sup>195</sup>. Prin mai multe studii, tratează evenimentele importante ale iconomiei lui Hristos<sup>196</sup> și importanța doctrinei trinitare<sup>197</sup> în actul mântuirii, căutând o îmbinare între teologia biblică și teologia patristică.

---

Paralela 45, 2000, p5; Pr. Prof. Ion Bria, *Hermeneutica teologică. Dinamica ei în structurarea Tradiției*, p. 138.

<sup>193</sup> Prof. Ion Bria, *Teologia ortodoxă în România contemporană. Evaluări și perspective*, pp. 51-58, 97-103.

<sup>194</sup> Pr. Ion Bria, *Spațiul nemuririi sau eternizarea umanului în Dumnezeu, în viziunea teologică și spirituală a Părintelui Stăniloae*, p. 44; Vezi, de asemenea, și scrisoarea din data de 24 iulie 1992 sau, mai bine zis, scrisorile adresate Părintelui Bria de către Părintele Stăniloae, în Ion Bria, *Al doilea Botez...*, pp. 345-352.

<sup>195</sup> A se vedea Pr. Prof. Univ. Dr. Mircea Păcurariu, *Dicționarul teologilor români*, Editura Enciclopedică, Sibiu, 2002, pp. 65-66.

<sup>196</sup> Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Iisus Hristos, Dumnezeu Mântuitorul. Hristologia*, ST, XLIII (1991), nr. 2, pp. 3-52; *Iisus Hristos, Dumnezeu adevărat și om adevărat*, Ortodoxia, XXV (1973), nr. 1, pp. 218-252; *Iisus Hristos, iubitorul de oameni*, Ortodoxia, XVIII (1966), nr. 1, pp. 54-69; *Iisus Hristos într-o viziune cosmică*, Mitropolia Banatului, XXXIII (1983), pp. 288-293; *Taina mântuirii în Hristos*, în *Îndrumător bisericesc*, Editura Arhiepiscopiei Bucureștilor, București, 1987, pp. 35-58; *Iisus Hristos*, Editura Enciclopedică, București, 1992; *Dimensiunea hristologică a iconomiei mântuirii*,

Influențat de sinteza neopatristică a îndrumătorului său, Bria, face numeroase referiri la Sfinții Părinți, nu doar citându-i, ci chiar actualizând teologia lor pentru vremurile de astăzi. Există o mare asemănare între cei doi teologi. La fel că și Părintele Stăniloae<sup>198</sup>, pâr. Bria s-a silit să înțeleagă și să transmită învățătura Bisericii în spiritul Părinților, nefăcând abstracție de contextul actual, așa cum nici Părinții nu au făcut abstracție de timpul lor. La fel ca și mentorul său „care a arătat că teologia ortodoxă nu înseamnă transcriere sau codificare sistematică a doctrinelor de credință extrase printr-o operație deductivă din Revelația divină”<sup>199</sup>, Bria considera că Tradiția ortodoxă nu e o colecție de formule abstracte, ci e un spațiu de libertate, în care *lex orandi* se manifestă în mod dinamic și creator<sup>200</sup>. Continuitatea Tradiției fiind inseparabilă de receptarea eclesială, harismatică, de transmiterea ei contextuală și de concretizarea ei culturală și istorică<sup>201</sup>.

Părintele Bria laudă eficiența metodei teologice a Pr. Stăniloae, întrucât acesta, avându-l model pe Maxim Mărturisitorul care explică unele locuri grele din Scriptură, realizează note explicative la mai mulți Părinți ai Bisericii (Sf. Maxim, Sf. Atanasie cel Mare, Sf. Chiril al Alexandriei, Sf. Grigorie de Nyssa, Sf. Grigorie Palama), creând, astfel, o exegeză dogmatică, capabilă de a le face înțelese și de a le pune în valoare sensul lor pentru creștinii de azi<sup>202</sup>.

De asemenea, scholiile realizate de Stăniloae la traducerea *Filocaliei*, pentru a stabili o legătură între reflecția teologică istorică și experiența contemporană, l-au inspirat pe Bria în realizarea unei hermeneutici teologice capabilă de a comunica Ortodoxia lumii întregi:

---

*Ortodoxia*, XXXV (1983), nr. 2, pp. 236-244; *Taina mântuirii în Hristos, Îndrumător bisericesc*, Editura Arhiepiscopiei, București, 1987, pp. 35-58; *Taina lui Hristos Pascal*, *Telegraful Român*, nr. 13-16, 1996;

<sup>197</sup> Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Dogma Sfintei Treimi*, ST, XLIII (1991), nr. 3, pp. 3-48; *Învățătura ortodoxă despre Dumnezeu-Sfânta Treime*, *Glasul Bisericii*, XXXII (1973), nr. 1-2, pp. 204-225; *Dumnezeu-mai presus de ființă-Treime-de-o-ființă și nedespărțită*, *Credința străbună*, XII (2002), nr. 8, p. 3.

<sup>198</sup> Pr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. I, Ediția a III-a, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 2003, p. 6.

<sup>199</sup> Pr. Prof. Ion Bria, *Via Stăniloae în teologia română*, în *Vestitorul Ortodoxiei*, 1-15 septembrie 1997.

<sup>200</sup> Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Spre plinirea Evangheliei. Dincolo de apărarea Ortodoxiei: exegeza și transmiterea Tradiției*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2002, pp. 11-13.

<sup>201</sup> P. S. Prof. Dr. Irineu Slătineanu, *Prefață*, la Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Tratat de Teologie Dogmatică și Ecumenică*, Editura România creștină, București, 1999, p. 8.

<sup>202</sup> Pr. Prof. Ion Bria, *Spațiul nemuririi sau eternizarea umanului în Dumnezeu în viziunea teologică și spirituală a Părintelui Stăniloae*, p. 38.

„Noi am folosit modul Stăniloae de a defini și a comunica Tradiția Ortodoxă într-un context ecumenic. Ortodoxia așteaptă o dinamică a modernității pe care o poate aduce o nouă hermeneutică a Tradiției, care presupune înnoirea liturgică și a limbajului teologic”<sup>203</sup>.

Bria pune mare accent pe valoarea tradiției patristice pentru teologia ortodoxă contemporană. Într-un studiu intitulat *Interpretarea teologiei patristice*, el atrage atenția asupra modului în care este interpretat Origen și este îngrijorat de inexistența unui aparat critic referitor la operele origeniste. Nu trebuie să se înțeleagă că Bria nu este de acord cu traducerea Părinților Bisericii – din contră, el laudă publicarea colecției *Părinți și scriitori bisericești*<sup>204</sup>, întrucât știe că editarea și traducerea textelor părinților ajută foarte mult la cunoașterea tuturor dimensiunilor tradiției patristice, la recunoașterea metodei folosite de părinți în exprimarea credinței – ci el dorește ca toate traducerile să aibă comentarii critice așa cum realizează Părintele Dumitru Stăniloae la *Ambigua* Sfântului Maxim Mărturisitorul, cu atât mai mult cu cât este știut faptul că într-o lume pluriconfesională și secularizată, o atitudine necritică față de tradiția origenistă poate să aibă consecințe negative pentru teologia ortodoxă de astăzi<sup>205</sup>.

Părintele Profesor Ion Bria, aflându-se în lumea occidentală și fiind în dialog cu mai multe confesiuni, consideră că unitatea dintre Scriptură, tradiția patristică și expunerea dogmatică este foarte importantă pentru dialogul cu alte Biserici creștine. Știind că o apropiere mai mare între reflecția dogmatică și teologia patristică, care la rândul ei era o exegeză biblică, ar pune în valoare autoritatea doctrinei<sup>206</sup>, realizează câteva scrieri importante: *un dicționar de teologie* (prefațat de însăși Părintele Stăniloae), în care tratează fiecare subiect sub trei aspecte: sensul dogmatic, interpretarea patristică și indicații bibliografice actuale și care oferă criterii pentru aplicarea teologiei ortodoxe în diverse domenii: spiritualitate, etică socială, pastorație, misiune, ecumenism<sup>207</sup>.

Tot în această direcție, constatând atât existența unei tendințe de a celebra slujbele într-un mod formalist, cât și pericolul adus de unele

---

<sup>203</sup> Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Al doilea Botez...*, pp. 275-276.

<sup>204</sup> Ion Bria, *La Théologie orthodoxe aujourd'hui en Roumanie*, în vol. *La Théologie dans l'Eglise et dans le monde*, Editions du Centre Orthodoxe, Chambésy, 1984, pp. 171-175.

<sup>205</sup> Pr. Prof. I. Bria, „Interpretarea teologiei patristice”, în *Studii Teologice*, XXXVII (1985), nr. 5-6, pp. 347-355.

<sup>206</sup> Pr. Prof. I. Bria, *Ortodoxia în Europa. Locul spiritualității române*, pp. 212-213.

<sup>207</sup> Cf. Pr. Ion Bria, *Cuvânt înainte la Dicționar de Teologie Ortodoxă*, Ed. IBMBOR, București, 1981.

mișcări religioase la sfârșitul sec. XX de înlocuire a speranței eshatologice cu frica apocaliptică, Bria realizează o explicare pedagogică a credinței creștine<sup>208</sup>, rezumată în Crezul niceo-constantinopolitan, arătând că spiritualitatea creștină nu e statică, ci e o creștere tainică continuă în adevărul credinței, bucuria speranței și faptele dragostei.

Toate acestea reflectă, pe de-o parte, dorința Pr. Bria de a „apăra” credința care se lichefia tot mai mult datorită autoritarismului regimului care făcea din teologie o teologie reduționistă, și, de asemenea, intenția sa de a reorienta pe preoții care renunțau la apologia Ortodoxiei, iar pe de altă parte, de a arăta că valorile Ortodoxiei sunt perene, putând fi actualizate în orice context social.

Părintele Bria, fiind în dialog cu mai multe confesiuni, dar și conștientizând riscul de a instituționaliza ecumenismul (fapt ce ar duce la o eclesiologie neevoluată, anacronică), realizează studii de excepție în domeniul eclesiologiei<sup>209</sup>. Încă de la începutul activității sale teologice, a fost preocupat, în teza sa de doctorat, pe de-o parte, de a oferi Dogmaticii și Ecumenismului o paradigmă nouă, care poate răspunde nevoilor spirituale și culturale ale omului contemporan, iar pe de altă parte, de a aprofunda o Teologie Dogmatică în perspectivă ecumenică, evidențiind, prin aceasta, posibilitatea depășirii confesionalismului negativ (care vede confesiunile creștine ca niște poli opuși), a relativismului teologic (care nu ia în seamă aspectul doctrinar al realităților bisericești) și implicarea în teologia refacerii unității creștine vizibile<sup>210</sup>.

Asemenea Părintelui Stăniloae care a reușit să restabilească raportul dintre teologie și viața Bisericii prin scoaterea teologiei dogmatice din simplitatea catehismului de școală, dând sens și perspectivă vieții bisericești prin interpretarea vie și dinamică a mărturisirii de credință<sup>211</sup>, la fel Părintele Bria a reușit prin alcătuirea

---

<sup>208</sup> Cf. Pr. Prof. Ion Bria, *Prefață*, la *Comentariu la Catehismul Ortodox*, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2000.

<sup>209</sup> Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Biserica - Una Sancta în lumina Tradiției Ortodoxe*, în *Revista Teologică*, nr. 3, 1997, pp. 3-68; Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Eclesiologia comuniunii*, *Studii Teologice*, XX (1968), nr. 9-10, pp. 669-681; *The Church's Role in Evangelism: Icon or Platform?*, *International Review of Mission*, 64 (1975), pp. 243-250; *Eclesiologia ortodoxă*, (în limba greacă), *Kath' Odon*, IV (1993), pp. 25-36.

<sup>210</sup> PF Daniel, *Părintele Profesor Ion Bria, vocația ecumenică mărturisitoare*, în vol. *Relevanța operei Părintelui Profesor Ion Bria pentru viața bisericească și socială actuală. Direcții noi de cercetare în domeniul doctrinei, misiunii și unității Bisericii*, Editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 2010, pp. 59-60.

<sup>211</sup> Cf. Ion Bria, *The Case of Dumitru Stăniloae*, dans Monseigneur Daniel Ciobotea et Prof. Ion Bria, *Regards sur l'Orthodoxie*, Conseil Oecumenique des Eglises, Genève, 1993, p. 58.

Tratatului de Teologie Dogmatică și Ecumenică să expună teologia ortodoxă dincolo de curtea Bisericii, făcându-o accesibilă lumii întregi. Nu de puține ori, Bria vorbește despre locul și importanța Ortodoxiei pentru comunitatea ecumenică<sup>212</sup>, arătând valorile perene ale acesteia.

Viziunea ecumenică a Pr. Stăniloae și-a pus amprenta asupra lui Bria și prin acea sobornicitate deschisă<sup>213</sup>, esențială pentru identitatea și locul confesiunilor creștine în cadrul Bisericii universale<sup>214</sup>, făcându-l să fie împotriva celor care afirmă că raportarea la exterior se face mai bine prin conturarea identității proprii, prin întoarcerea la sine și nu prin ieșirea în afară<sup>215</sup>.

Într-un studiu ce analizează mai multe curente eclesiologice (Eclesiologia ortodoxă ca eclesiologie a comuniunii – Olivier Clément; eclesiologia de tip sobornost – Homiakov; eclesiologia euharistică) care au produs multiple controverse, Bria spune că principiul comuniunii trebuie aplicat Bisericii nu numai structurii ei sacramentale, ci și din punct de vedere al deschiderii ei ecumenice, al relației ei existențiale cu lumea. Este de părere că ecumenismul, văzut din prisma eclesiologiei comuniunii, primește o nouă dimensiune. Ecumenismul, având ca model viața în deplină comuniune a Bisericii primare (Fapte Apostolilor II, 42-44), nu are în vedere să creeze o simplă formă de relație interconfesională

---

<sup>212</sup> Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Ortodoxia și Mișcarea Ecumenică*, Mitropolia Banatului 33 (1983), pp. 503-508; *Rolul și responsabilitatea Ortodoxiei în dialogul ecumenic*, *Ortodoxia*, XXXII (1980), nr. 2, pp. 366-377; *Identitatea eclezială ortodoxă în perspectivă ecumenică*, *Lumină lină*, New York, III (1989), nr. 3, pp. 7-21.

<sup>213</sup> Sobornicitatea ortodoxă „trebuie să se îmbogățească și cu valorile spirituale pe care le-au actualizat creștinii occidentali... Sobornicitatea trebuie să fie nu numai o teorie, ci și o practică”, Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, „Sobornicitate deschisă”, în *Ortodoxia*, XXIII (1971), nr. 2, pp. 171-172. Dar cu toate acestea, Părintele Stăniloae e conștient de importanța a trei coordonate indispensabile și reciproce condiționate de viața comunională și deplină cu Hristos: „Unitatea credinței și convingerea că în Euharistie ne împărtășim de însuși Trupul și Sângele lui Hristos, Dumnezeu-Omul, sunt solidare în Ortodoxie cu convingerea despre Biserica, ca unitate ontologică profundă a credincioșilor cu Hristos și întregul altă în Hristos”. Așadar, fără unitatea credinței și fără împărtășirea de însuși Trupul și Sângele lui Hristos nu ar putea exista o astfel de Biserică. Fără unitatea în credință și fără o Biserică nu s-ar putea realiza împărtășirea euharistică. Fără o Biserică și fără împărtășirea euharistică nu ar putea exista unitate de credință. Cf. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *În problema intercomuniunii*, în *Ortodoxia* XXIII (1971), nr. 4, p. 564.

<sup>214</sup> Cf. Ion Bria, *Dumitru Stăniloae 1903-1993*, în *Ecumenical Pilgrims. Profiles of Pioneers in Christian Reconciliation*, edited by Ion Bria and Dagmar Heller, WCC Publications, Geneva, 1995, p. 228.

<sup>215</sup> Pr. Prof. Ion Bria, *Identitatea ecezială ortodoxă în perspectivă ecumenică*, în *Lumină Lină/Gracious Light*, vol. III, nr. 3, 1998, New York, p. 18.

sau o modalitate de a coexista unități separate, ci tinde să restabilească un circuit de energii, de harisme și de valori creștine între toate Bisericile locale pentru a ajunge nu numai la o unitate spirituală, ci și la o plenitudine ontologică și la o slujire comună. Plenitudinea ontologică a comuniunii privește mai multe aspecte: consensul dogmatic, comuniunea sacramentală, colegialitatea episcopatului, sinodalitatea, dar și aspectul moral și social. Prin toate acestea, atât ecumenismul, cât și umanismul creștin contemporan primesc o nouă și autentică dimensiune<sup>216</sup>.

Pe lângă constatarea unei deficiențe metodologice a Teologiei Ortodoxe dintre anii 1989-1999, în sensul că ea, neobservând dimensiunea evanghelică, misionară și ecumenică a Ortodoxiei, a generat „exces de dogmatism în materie de doctrină, prudență exagerată față de tezele ecumenice, argumentul simfoniei necritice în raportul dintre Stat și Biserică, amestec de teologie și politică în tratarea multor subiecte de etică, istoria Bisericii locale ca singur criteriu de dezvoltare și înnoire a Tradiției”<sup>217</sup>, Părintele Bria este conștient de necesitatea unei metode care să nu relativizeze terminologia teologică, dar care nici să nu nege natura istorică și flexibilitatea formelor de exprimare. Consideră că este nevoie de un consens dogmatic care păstrează întreg conținutul Ortodoxiei apostolice și patristice, dar și de o viziune a întregului, conștientă de varietatea de expresie a vieții spirituale în care poate fi actualizată credința<sup>218</sup>.

De asemenea, Bria, prin însușirea metodei patristice a Părintelui Stăniloae de a face teologie<sup>219</sup> și prin îmbinarea doctrinei cu spiritualitatea, a credinței cu Liturgia, a rugăciunii cu etica, realizează studii de excepție în expunerea valorilor Ortodoxiei universale, prezentându-o ca fiind de substanță patristică cu deschidere ecumenică.

Referitor la viziunea ecumenică a Părintelui Dumitru Stăniloae, Bria spune că acesta a antrenat teologia română mai ales după Conciliul II Vatican într-o dezbatere de fond, creatoare, a temelor ecumenice, contra unor facilități parateologice și opțiuni convenționale, fără convingere, fiind totuși sever cu improvizarea exegetică și cu

---

<sup>216</sup> Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Eclesiologia comuniunii*, în *Studii Teologice*, XX (1968), nr. 9-10, pp. 680-681.

<sup>217</sup> Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Tratat de teologie dogmatică și ecumenică*, Editura România creștină, București, 1999, p. 55.

<sup>218</sup> Pr. Dr. Ion Bria, *Aspecte dogmatice ale unirii Bisericilor*, p. 14.

<sup>219</sup> Cf. Ion Bria, „Dumitru Stăniloae 1903-1993”, în *Ecumenical Pilgrims. Profiles of Pioneers in Christian Reconciliation*, edited by Ion Bria and Dagmar Heller, WCC Publications, Geneva, 1995, pp. 226-227.

sincretismul<sup>220</sup>. Pentru el, *Dogmatica* Părintelui Stăniloae are consecințe importante și pentru înțelegerea raportului dintre particular și universal, între ceea ce este indigen și ceea ce este ecumenic în Tradiția ortodoxă. Totodată, spune că sinteza acestuia este viabilă dacă va schimba metoda simbolicii ortodoxe actuale, plină de truisme<sup>221</sup>.

Gândirea eclesiologică a Părintelui Stăniloae, în care cultura și Biserica locală nu e străină de valorile autentice ale poporului respectiv, ele hrănind și inspirând viața lor spirituală și socială<sup>222</sup>, l-a influențat pe teologul Bria, în efortul său, de a lupta împotriva hegemoniei elenismului și slavofilismului, ca monopolizare a ecumenicității Ortodoxiei. Alături de alți teologi români (Vasile Ispir, Teodor M. Popescu, Șerban Ionescu), Bria arată că Ortodoxia nu poate face abstracție de etosul locului și de cultura din arealul respectiv. Totodată, teologia trebuie să fie fidelă atât Tradiției comune imuabile, cât și spiritului și etosului locului, rezistând astfel unei ortodoxii oficiale dominante și uniforme, impusă de centre bisericești, precum Bizanț sau Moscova sau de culturi superioare: latină sau slavă sau de un primat jurisdicțional. Bria este indignat de faptul că modernitatea a fost ocultată de faptul că unele facultăți și centre ortodoxe înființate în Occident de către emigranții ruși, cu misiunea de a facilita trecerea tradiției orientale la creștinismul occidental, și-au focusat acțiunea lor pe opinia conform căreia Ortodoxia modernă nu poate fi decât o extindere și o dezvoltare a teologiei bizantine, grecești și rusești<sup>223</sup> sau că celelalte „fețe” ale Ortodoxiei sunt anexe sau copii ale acestor culturi dominante, de unde și denumirea unor orașe ca a doua sau a treia Romă. Bria militează pentru scoaterea Ortodoxiei din captivitatea panelenismului și panslavismului, arătând că universalitatea Ortodoxiei nu e dependentă de vreo regiune: „Ortodoxia este o polifonie, căci Bisericile locale la plural înseamnă culturi la plural. Orice cultură locală are valoare în sine însăși, este exemplară, este paradigmatică, căci inculturația credinței și liturghiei într-o cultură și civilizație locală înseamnă o preluare creatoare a Tradiției diacronice și nu este o simplă adaptare socială din motive filo-etnice sau geo-politice”<sup>224</sup>.

---

<sup>220</sup> Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Al doilea Botez...*, p. 271.

<sup>221</sup> Pr. Prof. Ion Bria, *Ortodoxia în Europa. Locul spiritualității române*, p. 214.

<sup>222</sup> Fr. Prof. Ion Bria, “Dumitru Stăniloae 1903-1993”, în *Ecumenical Pilgrims. Profiles of Pioneers in Christian Reconciliation*, edited by Ion Bria and Dagmar Heller, WCC Publications, Geneva, 1995, p. 229.

<sup>223</sup> Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Hermeneutica teologică. Dinamica ei în structurarea Tradiției*, pp. 34, 123-125.

<sup>224</sup> Ibidem, p. 144.

Părintele Stăniloae, prin abordarea unui orizont vertical, nu doar a unei teologii orizontale, la influențat pe Părintele Bria și în activitatea misionară<sup>225</sup>. Astfel, cunoscând că teologia este o liturghie, centrată pe revelarea Sfintei Treimi și pe comuniunea experimentală cu Dumnezeu, Bria tratează o temă relativ nouă<sup>226</sup>: aceea de *Liturghie după Liturghie*, căreia îi dedică numeroase pagini în română și în engleză<sup>227</sup>, cu scopul de a redescoperi semnificația primordială a Liturghiei ortodoxe, respectiv forța ei evanghelizatoare și mărturisitoare, care se extinde în toate sferele vieții creștinului, în comunitatea Bisericii și dincolo de curtea Bisericii, adică în societate. În opinia sa, Biserica nu e un refugiu, un muzeu al memoriei istorice, ci o prelungire a Cincizecimii<sup>228</sup>. Prin acest nou concept, părintele Bria arată că misiunea Bisericii își trage seva și vigoarea ei mărturisitoare din dinamismul vieții ei liturgice<sup>229</sup>. Liturgia

---

<sup>225</sup> Pr. Prof. Ion Bria, *Spațiul nemuririi sau eternizarea umanului în Dumnezeu în viziunea teologică și spirituală a Părintelui Stăniloae*, p. 42.

<sup>226</sup> Referitor la această sintagmă, a se vedea și părerea Mitropolitului Anastasie Yannoulatos, Arhiepiscopul Tiranei și al întregii Albanii în cartea sa: *Misiune pe urmele lui Hristos*, traducere din limba greacă Diac. Ștefan L. Toma, Editura Andreiană, Sibiu, 2013, pp. 111-112.

<sup>227</sup> Ion Bria, *The Liturgy after the Liturgy. Mission and witness from an Orthodox Perspective*, Geneva: WCC Publications, 1996; *Liturghia după Liturghie. Misiunea apostolică și mărturie creștină - azi*, Editura Athena, 1996; *Our Liturgy is a Missionary*, *One World* XXIX (1977), p. 21; *Liturghia după Liturghie. Descrierea noțiunii și programului*, în *Acting in Faith. The WCC since 1975*, editor Leon Howell, WCC Publications, 1982; „The Liturgy after the Liturgy”, în *International Review of Mission*, LXVII (1978), nr. 265, pp. 86-90; „Dynamics of Liturgy in Mission”, în *International Review of Mission*, LXXXII (1993), nr. 327, pp. 317-325; „Biserica și Liturgia”, *Ortodoxia*, XXXIV (1982), nr. 4, pp. 481-491; „Regenerarea misiunii creștine în contextual urban”, referat susținut la Seminarul cu tema: „Regenerarea misiunii creștine în contextual urban din România”, organizat de CEB și Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna” din Sibiu, la Brașov în octombrie 1996 și cuprins în volumul *Relevanța operei Părintelui Profesor Ion Bria pentru viața bisericească și socială actuală. Direcții noi de cercetare în domeniul doctrinei, misiunii și unității Bisericii*, pp. 33-45; „Misiunea urbană, în prezent și viitor, condiții și exigențe”, referat susținut la Seminarul cu tema: „Misiunea urbană în România de astăzi” organizat de Patriarhia Română și CEB la București în mai 1998, cuprins în volumul *Relevanța operei Părintelui Profesor Ion Bria pentru viața bisericească și socială actuală. Direcții noi de cercetare în domeniul doctrinei, misiunii și unității Bisericii*, pp. 47-56.

<sup>228</sup> Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Hermeneutica teologică. Dinamica ei în structurarea Tradiției*, p. 163.

<sup>229</sup> Laurențiu Streza, *Părintele Profesor Ion Bria (1929-2002), un teolog ortodox realist*, în *Relevanța operei Părintelui Profesor Ion Bria pentru viața bisericească și socială actuală. Direcții noi de cercetare în domeniul doctrinei, misiunii și unității Bisericii*, p. 61.

este punctul de plecare și punctul de întoarcere a creștinilor; ea „comportă cele două mișcări principale ale comunității creștine: pe de-o parte, adunarea pentru cultul de mulțumire (Euharistia) în jurul Evangheliei și a Potirului, unde se face pomenirea morții și Învierii lui Hristos, ca și anticiparea Împărăției Lui, pe de altă parte, trimiterea credincioșilor în lume pentru a da mărturie despre Înviere și Împărăție”<sup>230</sup>.

### Concluzii

Părintele Bria, asemenea multor discipoli de-ai Părintelui Stăniloae din toate domeniile vieții bisericești și intelectuale, a reușit, într-un mod înnoitor și creator, să valorifice și să ducă mai departe, dincolo de granițele țării, teologia Părintelui Stăniloae. Mulțimea elogierilor adresate Părintelui Stăniloae dovedesc, în ultimă instanță, apartenența, apropierea și urmarea teologiei sale.

De menționat este faptul că, la paginile pline de afecțiune și prețuire care conturează activitatea teologică a Părintelui Stăniloae, acesta nu rămâne nepăsător, ci îi scrie mai multe scrisori de mulțumire, din care aflăm multe despre capacitatea Părintelui Bria de a transmite mai departe, într-un mod înnoitor, teologia sa.

După un studiu despre teologia Pr. Stăniloae<sup>231</sup>, acesta îi mulțumește, spunându-i că: „D-ta ai darul de a interpreta creator și deci în mod personal modesta mea contribuție la teologia românească. Aceasta îmi produce cea mai mare bucurie. O simplă înșirare de citate din studiile mele ar bate pasul pe loc sau chiar ar face mort ceea ce e viu în ele. Mă bucur că studiile mele au ajutat la precizarea unei noi personalități teologice românești”<sup>232</sup>.

Voi reda, mai jos, fragmente din scrisorile Părintelui Stăniloae, care îl confirmă pe Părintele Bria ca fiind urmașul și continuatorul gândirii sale teologice: „Socotesc că ești singurul în stare să faci o interpretare de nivel a scrisului meu, căci ești singurul care gândești personal, creator, singurul teolog român din generațiile de după mine, frământat de probleme și cu resurse de exprimare nouă, subtilă, poetică. Poate că dacă ai întreprinde o astfel de lucrare mai extinsă, care ar vrea să fie și o ducere mai departe a gândirii teologice românești, ai face un mare

---

<sup>230</sup> Pr. Prof. Ion Bria, *Liturghia după Liturghie. Misiunea apostolică și mărturie creștină - azi*, pp. 38-39.

<sup>231</sup> Ion Bria, “Pour situer la théologie du Père Staniloae”, în *Révue de théologie et de philosophie*, nr. 112, 1980, pp. 133-137.

<sup>232</sup> Scrisoare adresată în 1 septembrie 1980, în Ion Bria, *Al doilea botez...*, p. 351.

serviciu operei de a face cunoscut spiritul creator al Ortodoxiei românești”<sup>233</sup>.

Într-o altă scrisoare, păr. Stăniloae îi spune: „Rămân ferm convins că ești singurul teolog de după mine care gândești viu, original, capabil de alte și alte intuiții și largi și personale sinteze. Fiecare din ceilalți are câte o însușire: hărnicie, logică, simțire. Frăția Ta le ai pe toate. Ai întreaga complexitate a unui teolog. (...) Cred ca D-Ta ai fi în stare să faci și o sinteză amplă despre teologia mea, pe care nu văd care altul dintre colegii români ar putea-o face. (...) Desigur, că aceasta ar fi un prilej pentru a aduce propria D-tale contribuție originală, pentru a duce mai departe teologia românească...”<sup>234</sup>.

Pr. Prof. Ion Bria afirmă<sup>235</sup>, ca un *leitmotiv*, că punctul de plecare în viitor al teologiei românești îl constituie tocmai locul în care a lăsat-o Părintele Stăniloae<sup>236</sup>, fiind, totodată, pregătită pentru un dialog intercultural cu societatea de azi.

---

<sup>233</sup> Scrisoare adresată Pr. Bria în 30 decembrie 1978, în Ion Bria, *Al doilea botez...*, p. 347.

<sup>234</sup> Scrisoare adresată în 6 februarie 1979, în Ion Bria, *Al doilea botez...*, p. 348. Trebuie menționat faptul că Bria recunoaște valoarea inestimabilă a teologiei Pr. Stăniloae, întrucât la sesiunea comemorativă consacrată Părintelui Stăniloae, organizată de Facultatea de Teologie din Sibiu, la 22 noiembrie 1993, Părintele Bria spunea: „Un singur Stăniloae apare pe secol, iar un alt Stăniloae nu se ivește la orizont”, A se vedea Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Spațiul nemuririi sau eternizarea umanului în Dumnezeu, în viziunea teologică și spirituală a Părintelui Stăniloae*, p. 35.

<sup>235</sup> Ion Bria, *The Creative Vision of D. Stăniloae. An introduction to his theological thought*, în *Persoană și comuniune. Prinos de cinstire Părintelui Profesor Academician Dumitru Stăniloae la împlinirea vârstei de 90 de ani*, Editura Arhiepiscopiei Ortodoxe, Sibiu, 1993, pp. 74-81; „Experiența lumii în Teologia Ortodoxă actuală. Contribuția Pr. Prof. Dumitru Stăniloae”, în *Biserica Ortodoxă Română*, XCVIII (1980), nr. 9-10, pp. 1007-1010; „A Look at Contemporary Romanian Dogmatic Theology”, în *Sobornost*, nr. 5, 1972, pp. 330-336.

<sup>236</sup> Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Ortodoxia în Europa. Locul spiritualității române*, p. 100; Pr. Prof. Ion Bria, *Spațiul nemuririi sau eternizarea umanului în Dumnezeu în viziunea teologică și spirituală a Părintelui Stăniloae*, p. 43.